

Наука без кордонів

Олександр МАЛІЄНКО

24

Із появою міждержавних кордонів 1991 року порушилися творчі та ділові зв'язки, що раніше забезпечували ефективну співпрацю науковців республіканських академій. Учені втратили доступ до баз даних й унікальних наукових комплексів, створених спільними зусиллями, призначених для спільного користування. Це загрожувало тим, що багато академій наук могли, за словами Бориса Патона, «перетворитися на клуби вчених».

Аби забезпечити умови для наукового співробітництва, яке дало б змогу використати спільний інтелектуальний потенціал на благо науки та в національних інтересах, Борис Євгенович ініціював створення Міжнародної асоціації академій наук (МАН). Після копіткої та тривалої організаційної роботи її заснували в Києві восени 1993 року.

Зусилля академій було об'єднано для того, щоб зберегти старі наукові зв'язки, які склалися історично, та налагодити й розвивати нові. Від перших установчих зборів і до цього часу незмінним президентом асоціації є Б. Патон.

На ювілейному засіданні він підсумував основні результати діяльності МАН за 20 років, торкнувся сучасного стану науки й окреслив завдання асоціації на перспективу. Одним із значних надбань названо запровадження в МАН інституту асоційованих членів. Їх – а це потужні наукові центри, відомі університети і фонди – уже налічується сім. Також в активі асоціації плідні партнерські стосунки з ЮНЕСКО, яка надала їй консультативний статус.

Важлива грань діяльності асоціації – допомога у розв'язанні проблем, характерних для наукової сфери на пострадянському просторі. «МАН неодноразово надавала різнопланову підтримку багатьом академіям наук і науковим організаціям у їхніх, часто непростих, взаємовідносинах із владними структурами, у розв'язанні неординарних проблем, з якими вони стикаються, – каже Б. Патон. – Відповідні звернення асоціації направлялися на адресу керівників Болгарії,

Після відзначення 95-річчя і Національної академії наук України і її президента академіка Бориса Патона ще один ювілей зібрав у Києві керівників академій наук і провідних учених з усіх країн, що утворилися на теренах колишнього СРСР. Два десятиліття минуло від часу створення Міжнародної асоціації академій наук, і чергове засідання її ради було присвячене цій ювілейній даті.

Грузії, Казахстану, Молдови, Росії та України».

Приводом для таких звернень ставали, зокрема, наміри влади низки країн СНД провести непродумані реформи в сфері науки. На думку Бориса Євгеновича, висловлену в одному з інтерв'ю, вони нерідко ґрунтуються на пропозиціях західних аналітиків, суть яких зводиться до того, що наука нашим країнам не по кишені. І деякі високопосадовці, котрі чекають миттєвої віддачі від фундаментальної науки, не отримавши її, готові ліквідувати академії, де ця наука переважно й сконцентрована. А либонь, не розвиваючи своєї фундаментальної науки, не маючи відповідного контингенту вчених і фахівців, ми невдовзі не лише перестанемо розуміти, що ж відбувається в передових наукових лабораторіях світу, й адекватно оцінювати новітні наукові ідеї та результати, а й не зможемо навіть самостійно вибирати технологічні рішення зарубіжних компаній для застосування в своїх країнах, застеріг Б. Патон, і продовживши цю тему на ювілейному засіданні, резюмував:

«Великомасштабні експерименти і революції в організації науки, як правило, приховують у собі тяжкі наслідки не тільки для науки й освіти, а й для економіки загалом». Учасники заходу зрозуміли підтекст цієї тези, бо й у залі, й у ку-

луарах точилися розмови про те, як квалітивно, без урахування пропозицій наукової спільноти, була нещодавно реорганізована Російська академія наук. І, схоже, висловлена Борисом Євгеновичем думка адресована не лише представникам інших країн...

У своїх виступах президент Національної академії наук Азербайджану академік Алізаде Акіф Агамехді оглу, голова Президії Національної академії наук Білорусі Володимир Гусаков, президент Національної академії наук Республіки Казахстан Мурат Журінов, член Президії Російської академії наук академік Геннадій Мєсяц та інші керівники делегацій високо оцінили результати діяльності МАН, по суті, єдиної міждержавної організації на теренах колишнього Союзу, котра успішно працює впродовж тривалого часу. І це всі промовці пов'язали з видатною роллю академіка Бориса Патона у відновленні й розвитку наукових зв'язків.

Було підтримано напрями подальшої діяльності асоціації, в яких, зокрема, передбачено «продовжити привертати увагу владних структур до проблем сфери науки й учених, пропонувати конструктивні шляхи їх розв'язання, зокрема, щодо створення в країнах СНД механізмів і умов, які сприяють поєднанню інтересів вітчизняного великого бізнесу й науки, затребуваності наукових результатів економікою та суспільством».